

Aurel Vlaicu așa cum a fost. Aviator faimos și inovator în creative writing

Criticul Eugen Lovinescu și aviatorul Aurel Vlaicu s-au cunoscut prin intermediul poetului Octavian Goga. Criticul și aviatorul au rămas în relații amicale și atunci când Vlaicu ajunge la Paris (ca să-și procure un motor *Gnome* pentru aeroplanul său), cei doi vizitează împreună, timp de trei zile, marile monumente ale Orașului Lumină. Deși Vlaicu făcuse studii politehnice în două mari orașe europene, Budapesta și Munchen, el se mira în fața minunilor arhitectonice ale Parisului ca un veritabil țaran ardelean. Aflat în fața Luvrului sau a Operei, Aurel Vlaicu are aceeași reacție admirativă: "Mare e, măi, să-i fut mama măsei. Trebuie să fi costat mulți creștari!"

Două expresii neaoșe explicate, doct, de Caragiale Tatăl

Lovinescu consemnează reacții similare ale aviatorului la vederea tuturor capodoperelor pariziene. "Timp de trei zile, el a spurcat astfel toate monumentele Parisului posedându-le în.....mama măsei sau în ascendența lor feminină împinsă până la al nu știu al câtelea grad, cu adaos de cruci, evanghelii, prescuri și alte lucruri sfinte, într-o bogăție de expresie ce contrasta cu obișnuita lui sărăcie verbală". Finul critic de la *Sburătorul* nu a înțeles de ce aviatorul nostru, în momentele sale de maximă admirație verbală, recurgea la o expresie arhetipală ce presupunea un act sexual pervers cu babe aflate la prima, a doua sau chiar a treia generație. Lovinescu îl cunoștea bine pe Vlaicu ("slab, uscățiv, smeard, oacheș, afemeiat") dar nu reușește să înțeleagă ticul verbal al ardeleanului până când nu și-a amintit de o disociere măiastră făcută de Caragiale, într-o noapte târzie, pe Terasa Oteteleșanu, între aceste exerciții (una de admirație și alta de dispreț) ale românului de rând. "Mă, să-mi spuneți voi mie ce deosebire face românul în expresiile lui: *dă-l în...și să-i fut mama măsei*". Chestiunea a lăsat cu gura căscată tot auditoriul. "Vedeți că nu știți și vă pretindeți scriitori, ba sunteți unii poate dascăli de limbă română...Mă, deosebirea e enormă, e distanța ca de la voi la luna aia. Una-i o înjurătură de dispreț: *Dă-l în...!* și cealaltă e forma cea mai puternică de admirație pe care o poate exprima românul: *Măi, să-i...mama măsei!*" Pentru că aviatorul nostru vorbea pe șleau, celălalt companion parizian al celor doi amici (un tovarăș ardelean de-al lui Vlaicu) se exprima, și el, în același ton cu șeful său spiritual. Dar, pentru că se afla în compania a doi domni atât de distinși, el "găsea nimerit să adauge de fiecare dată, pudic și mios, *iertați de vorba urâtă*". Eugen Lovinescu l-a iertat dar, iată, i-a făcut nemuritori în Memoriile sale scrise în *Aqua forte*.

Monumente stradale: un aeroplan oficial și două cruci de marmură. Una - neagră și una - roz

Citind cele de mai sus am fost curios să reconstitui viața lui Vlaicu înainte de întâlnirea acestuia cu Lovinescu de la Paris. Așa se face că am plecat, într-o dimineață de început de februarie, din Petroșani spre comuna Aurel Vlaicu, fostă Binținț. De la Hațeg am luat-o, pe Drumul Național 7, la dreapta, înspre Orăștie și, când am ajuns la 25 km distanță de Simeria (sau la 35 km de Deva), am virat, la stânga, pe un drum care ducea spre comuna Aurel Vlaicu. Înainte de trece calea ferată, am văzut pe dreapta un monument avântat, ridicat de Primăria și Consiliul local din Geoagiu (de care ține, din punct de vedere administrativ, "Aurel Vlaicu") și care are, în vârf, un aeroplan în zbor. Pe partea cealaltă a drumului sunt două monumente funerare din marmură (neautorizate, după toate probabilitățile) ridicate de familiile Bârluț ("Ți-am adus o floare dragă/ Și ți-o punem sus pe cruce/ Mulțumindu-ți pentru toate/ Ce-ai făcut în astă lume/ Ți-am adus o floare Tată/ Tot atât de minunată/ Cum ți-a fost viața toată/ Domnul să te fericească/ În a Lui lumină sfântă!" / În memoria soțului Ioan Bârluț și a părinților Nicolae și Paraschiva") și Luca

("Crucea Tale ne închinăm, Stăpâne/ Și Sfântă învierea Ta o lăudăm și o slăvim/ Mărindu-te pe Tine, Dătătorule de viață, Hristoase/ Și cinstim crucea Ta cea sfântă/ Prin care ne-ai mântuit din robia vrăjmașului.") Indicatoare, amplasate vizibil din loc în loc, ne arată drumul spre muzeul dedicat lui Aurel Vlaicu și către campingul din comună. La un moment dat, după vreo 2 km, drumurile se bifurcă: cine vrea la camping o ia la dreapta iar cei care vor să vadă casa natală a aviatorului o iau spre stânga.

În Complexul muzeal e un frig ca-n aeroplanul lui Vlaicu...

Complexul muzeal are două imobile: casa natală a aviatorului (care nu e vizitabilă, fiind locuită de o rudă mai îndepărtată a eroului aerului) și o construcție (sub forma unui scund bloc cu un etaj) unde e la fel de frig ca-n aeroplanul lui Vlaicu. (Ați văzut, în pozele de epocă, cât de gros era îmbrăcat aviatorul nostru....) Deși e racordată la conducta de gaze a comunei, soba din interior nu funcționează deloc. Înainte vreme, ea era alimentată cu lemne iar, recent, i s-a făcut o transformare ce ar fi trebuit să-i asigure un randament superior. Dar decât să inhaleze, din greșeală, monoxid de carbon (și să țină, pentru o zi) prima pagină a jurnalelor de actualități, doamnele care asigură permanența la muzeu au găsit o modalitate practică de a îmbina utilul cu plăcutul. Ele stau, fie în casa natală a lui Vlaicu, fie în casele unor vecini și au ochii mari, cât cepele, ațintiți pe geam ca să vadă orice mașină străină ce apare în zonă. Cine o vede prima, indiferent că e sau nu e de serviciu, aleargă, într-un suflet, să deschidă complexul. Denumirea această ne pare total improprie pentru că, de fapt, totul se rezumă la o camera în formă de L, un spațiu intim ce poate fi parcurs în doar câteva minute. În expoziție nu există nici un document original ci doar copii după scrisori, vederi și ziare ale timpului. Piese de rezistență sunt cele două biciclete ale aviatorului expuse chiar la intrarea în expoziție. (Ele sunt precedate doar de aparat de unde, în principiu, puteai bea apă, în pahare de plastic, chiar de la Fântâna.) De la bicicletele lui Aurel la zborul în aeroplanul lui Vlaicu este, desigur, o evoluție revoluționară. Ea ne este sugerată de cele câteva schițe (extrem de) tehnice ale unor aparate de zbor, prezentate în copie. Cele două doamne care ne-au condus prin camera complexului au fost extrem de amabile în calitatea lor de gazde călduroase și s-au manifestat în contrast evident cu temperatura scăzută a interiorului. Dar ceea ce am căutat, am găsit. Vă prezentăm mai jos o scrisoare a lui Aurel Vlaicu, aflat la București către iubiții săi părinți din Binținți. Epistola relatează tribulațiile eroului nostru înainte de a pleca la Paris să-și cumpere un motor și să se întâlnească cu criticul Lovinescu. Spre deosebire de eroul din Tecuci al lui Mihai Ursachi (care a cumpărat un motor și nu i-a folosit la nimic), motorul *Gnome* i-a fost de mare folos lui Vlaicu.

10.000 de franci pentru cine zboară mai întâi 1 kilometru distanță

Iubiți părinți,
Primii epistola și mă bucurai că mi-ați scris. Eu cam sunt bolnav, mă doare stomacul teribil.

Cu lucrările iar stau cam prost. Toți miniștrii sunt pentru mașină dar directorul Arsenalului, Coandă, are un ficior care încă face un aeroplan. A lui însă nu a fost primit să lucreze în Arsenal și de aceia i ciudă teribil pe mine. Când m-am dus întâi la Arsenal, cu ordinul de la ministrul de război în mână, m-a primit f. prost, măcar că avea poruncă. Când m-am dus a 2 oară la el să comande aluminiu iar m-a primit prost. Eu văzând cum stă treaba m-am dus la ministru și i-am spus. Acesta s-a mâniat pe el și mi-a dat dreptul să comand în Arsenal și eu să poruncesc la lucrători. Acum nu mai stau de vorbă cu Coandă dar acela e general. Totuși mi-e frică de el că îmi poate strica. Afară de aceștia mai am vreo 4 oameni care mă îmbie cu bani însă mie îmi mai place la Arsenal. Totuși e bine că am mai multe sprijini. Plată am 6 sute pe lună dar mi-au tras 3 sute din plată pentru pensie așa că numai după o lună nu îmi mai traie nimica din plată. Peste vreo 2 săptămâni mă duc la Paris după motor și merg și la Berlin. Nu știu de mai pot veni și pe acasă că nu am vreme și mor să găt (să termin, n.n.) iute că mai fac 2 inși aici aeroplan și este un premiu de 10.000 de franci care zboară mai întâi 1 kilometru distanță. Apoi aceștia îi câștig eu sigur. Pe Ioan numai după o lună îl aduc că acum încă nu lucrăm nimica că nu a venit aluminiu. *La mulți li-e ciudă tare pe mine, la cei din frunte li-e place.* Apoi mie ce-mi pasă... Scrieți-mi iute. Să-mi scoateți negreșit cărți pentru pașaport pe un an de la notar și să le duceți la Boca că el îi scoate și mi-l trimite. Vă sărută, Aurel.

Da să merjeți iute că altfel nu pot merge la Paris. Mașinuța să o ascundeți bine și să nu o arătați la nime că mi-o fură. Apoi să-mi scrieți ce e și cum e, ce face Ion și Veta. Aici e o vreme foarte faină și am prieteni mulți. Vă sărută, Aurel.

București, 9 decembrie (18)99

Creative writing. By Aurel Vlaicu

Întorși la București, cei doi amici se plimbă, într-un timp neprecizat de memorialist, prin fața Librăriei Alcalay. Aurel Vlaicu zărește în vitrină o carte care avea pe copertă numele lui Eugen Lovinescu. Mirarea lui Vlaicu e sinceră:

- No, exclamă el mirat, no, că scrii și tu?
- Da, scriu și eu.
- Și cum scrii?
- Uite, cu mâna asta...
- Cu mâna, no, firește cu mâna, nu fi a dracului, mă, că-ți dau peste labă, da cum scrii: ca Chendi, ori ca Goga?
- Cum ca Chendi sau ca Goga?
- No, apoi așa cum scrie Chendi ori Goga.

Între cei doi are loc o lungă discuție la capătul căreia Lovinescu a înțeles că pentru ardeleanul Vlaicu a scrie ca Ilarie Chendi însemna că scrii proză iar a scrie ca Octavian Goga însemna că scrii poezie. Aviatorul identificase, în mintea lui tehnică și exactă, proza cu Chendi și poezia cu Goga.

Post Scriptum

E inutil să vă mai spun că, azi, în comuna Aurel Vlaicu, căminul cultural, grădina și școala poartă unul și același nume. Numele aviatorului. Recitind dialogul de mai sus (scris de criticul Eugen Lovinescu) am face, din acest colț de pagină, o sugestie pe adresa consiliului local. Puțină variație n-ar strica. Dacă Vlaicu tot îi prețuia, la superlativ, pe Octavian Goga și pe Ilarie Chendi nu s-ar putea ca aceștia să-și împrumute numele unor instituții culturale din fostul Binținț? Sau, în cazul că urmărim doar logica de azi a edililor, atunci să botezăm și campingul și numeroasele cuiburi cu berze tot cu numele comunei...